

ZAPISNIK

sa 85. sjednice Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje Skupštine Crne Gore, održane 02. aprila 2015. godine

Sjednica Odbora je počela u 10 sati.

Odborom je, na sjednici, predsjedavao poslanik Zoran Jelić, predsjednik Odbora.

Sjednici Odbora su prisustvovali poslanici, članovi Odbora: Janko Vučinić, dr Radosav Nišavić, prim. dr Izet Bralić, Emilo Labudović, Andrija Popović, Srđan Perić i dr Jasmin Sutović.

Sjednici su, pored članova Odbora, prisustvovali: dr Zorica Barac, neuropsihijatar u Kliničkom centru Crne Gore, Željko Darmanović, direktor Resursnog centra za obrazovanje i osposobljavanje „1. jun“ Podgorica, Tanja Selhanović (Udruženje za pomoć oboljelima od autizma) i Branka Mujović (Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore).

Sjednici Odbora nijesu prisustvovali poslanici, članovi Odbora: dr Halil Duković i dr Radovan Asanović.

Rad Odbora pratili su akreditovani novinari.

Za sjednicu je predložen i jednoglasno usvojen sljedeći dnevni red

OBILJEŽAVANJE SVJETSKOG DANA AUTIZMA

Predsjednik Odbora Zoran Jelić je podsjetio prisutne da je Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje Skupštine Crne Gore 2. aprila 2014. godine održao 42. sjednicu na temu Svjetski dan autizma. S tim u vezi, Odbor je na 44. sjednici, održanoj 23. aprila 2014. godine usvojio Zaključke sa sjednice posvećene obilježavanju Svjetskog dana autizma br.00-63-12/14-17/2 koji su, tadašnjim ministrima zdravlja, rada i socijalnog staranja i prosvjete, proslijeđeni 28. aprila 2014.godine. Održavanje današnje sjednice ima za cilj da se skrene pažnja poslanika i javnosti na probleme koji imaju porodice čiji članovi porodičnog domaćinstva imaju autizam, naglasio je poslanik Jelić. Žele se podstaknuti nadležne državne institucije da počnu razvijati socijalne usluge koje bi bile namijenjene, prije svega, porodici i pojedincima koji se suočavaju sa problemom autizma. Razvijanje socijalnih usluga predsjednik Odbora smatra kao jedan od ključnih faktora podrške porodicama koje imaju ovaj problem.

Dr Zorica Barac, neuropsihijatar u Kliničkom centru Crne Gore, saopštila je da je najranjivija grupa djece - djeca koja imaju autistični spektar poremećaja. Prema najnovijoj statistici iz decembra 2014. godine, od 155-oro djece autizam u Evropi ima jedno dijete dok je u Americi taj odnos 1 prema 68. Autizam se dijagnostikuje više kod dječaka nego kod djevojčica i to do treće godine. Četvorostruko je učestaliji kod dječaka nego kod djevojčica. U Crnoj Gori pedijatri su edukovani da prepoznaju probleme kod djeteta i da dijete upute u savjetovališta. Dr Barac je istakla da postoji problem kadra koji radi sa

djecom jer ni stručnjaci ni servisi, koje oni imaju, nijesu u mogućnosti da zadovolje njihove potrebe. Postojeći kadar nije u stanju da ispuni obaveze što podrazumijeva da se obezbijedi da svako dijete svaki dan ima terapiju. Dr Barac je naglasila da je u njenoj ordinaciji skoro svaki dan 2. april i da današnji datum njoj predstavlja samo jedno obilježavanje. Saopštila je da je Crna Gora član Mreže za autizam jugoistočne Evrope. Sljedeće godine biće organizovana Konferencija za autizam cijelog regiona i nada se podršci svih a obećane su i edukacije za naše stručnjake. Na kraju, naglasila je, 17-oro djece je, ove godine, poslato u Beograd na dalje stimulativne tretmane.

Željko Darmanović, direktor Resursnog centra za obrazovanje i osposobljavanje „1. jun“ Podgorica koji se bavi vaspitanjem i obrazovanjem djece sa posebnim urođenim potrebama, posebno djecom sa intelektualnim smetnjama i autizmom saopštio je da svi imamo obavezu aktivnog uključivanja u podizanju kvaliteta rada sa tom djecom. Trenutno je u centru 20-oro djece sa autizmom. Novina se ogleda u tome da se sada koristi mogućnost da roditelji sa djecom dolaze u centar, odnosno da budu smješteni u Internatu na nekoliko dana i da dijete bude pod tretmanom defektologa. Svaki roditelj, nakon toga, dobija plan rada od stručnjaka kako bi, nakon što se vrate kući, nastavili rad sa djetetom. Darmanović smatra bitnim neodvajanje roditelja od djece. Naglasio je da je povećan broj djece sa autizmom i da je savjetodavni rad sa roditeljima veoma važan. U Crnoj Gori nema ni jedan defektolog na Zavodu za zapošljavanje Crne Gore a bez defektologa nema kvaliteta inkluzivnog obrazovanja. Crna Gora je jedina od bivših republika koja nema fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju. Kao bitnu stvar je naveo ranu intervenciju i da je najbolji period rada sa djecom do šeste godine. Posebna pažnja treba biti usmjerena na skrivenu djecu, koje ima puno, naglasio je na kraju direktor Resursnog centra.

Predstavljajući se, Tanja Selhanović kazala je da je, prije svega, majka, koja ima sina od 34 godine koji ima autizam, a zatim je koordinator u Udruženju za pomoć oboljelima od autizma. Njen suprug i ona su 1995. godine izdali knjigu o autizmu. Naglasila je da se o osobama sa autizmom zna jako malo. Govorila je o njihovom neprihvatanju ali i da se demokratsko sazrijevanje, odnosno demokratičnost jednog društva ogleda u odnosu prema licima sa posebnim potrebama. Kada su izdali knjigu, putujući i mučeći se sa svojim sinom, izborili su se da se, poslije Beograda i Zagreba i u Podgorici otvori Odjeljenje za autizam. Naglasila je da se na poslednjem kongresu, koji je održan u Zagrebu a na kojem je govorio gospodin Rajhel, član Nobelove komisije i pored poslatih poziva Ministarstvu zdravlja, Kliničkom centru Crne Gore i domovima zdravlja iz Crne Gore, niko nije odazvao. Živjeti s autizmom znaju samo roditelji koji imaju djecu s autizmom. Smatra da bi naredni susret trebao biti u Centru za autizam.

Branka Mujović, iz Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore, kazala je da Udruženje, kao primarni cilj, ima zaštitu dostojanstva prava osoba sa invaliditetom bez posebnog osvrta koji je invaliditet u pitanju. Smisao rada jeste, naglasila je, da ne bude to kao danas samo obilježavanje 2. aprila - Međunarodnog dana osoba s autizmom koji je,

naravno, potreban i dodala da istovremeno treba da ostane i naša potreba, želja i spremnost da svih dana u godini, naspram svojih sposobnosti, radimo i dajemo doprinos kroz unaprjeđivanje rada s osobama s autizmom.

Predsjednik Odbora, Zoran Jelić je, u ime Odbora, obećao podršku u organizovanju Konferencije. Naglasio je da doprinos poslanika može biti u boljoj zakonskoj normi, kao i da prilikom izrade Budžeta određena finansijska sredstva se usmjere ili preusmjere za rješavanje problema.

U raspravi su učestvovali poslanici Emilo Labudović, Zoran Jelić, Janko Vučinić, Andrija Popović, prim. dr Izet Bralić, dr Jasmin Sutović i dr Radosav Nišavić. Svi su bili saglasni u ocjeni da ova tema zaslužuje mnogo veću pažnju i interesovanje medija, da je neophodno imati Centar za autizam ali i uputili kritike zbog izostanka povratnih informacija vezanih za zaključke usvojene prošle godine. Takođe, tražilo se najhitnije rješavanje smještaja lica nakon njihove 27. godine života jer su oni zaštićeni samo dok imaju roditelje. Bilo je riječi i o nedostatku školovanog kadra za tretman lica, ne samo za osobe sa autizmom već i sa drugim poremećajima. Poslanici su postavili i pitanja o postojanju podataka o broju lica sa autizmom po opštinama u Crnoj Gori.

S obzirom da nadležni organi nijesu dostavili informacije o preduzetim mjerama, odnosno o realizaciji donijetih zaključaka, na današnjoj sjednici je odlučeno da se isti još jednom dostave Ministarstvu zdravlja, Ministarstvu prosvjete i Ministarstvu rada i socijalnog staranja, u cilju preduzimanja mjera i radnji, kako bi se pomoglo osobama sa autizmom i njihovim roditeljima. Zaključci usvojeni prošle godine:

1. Odbor zadužuje Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo rada i socijalnog staranja i Ministarstvo prosvjete da otvore prostor za obuku i školovanje kadrova koji će se baviti osobama sa autizmom;
2. Odbor preporučuje Ministarstvu rada i socijalnog staranja i Ministarstvu prosvjete da se rad dnevnih centara, u kojima borave osobe sa autizmom, obavlja u dvije smjene i da granica starosti do 27 godina ne bude limitirajući faktor za smještaj tih lica u dnevnim centrima;
3. Odbor zadužuje Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo rada i socijalnog staranja i Ministarstvo prosvjete da urade registar koji će da sadrži broj i klasifikaciju osoba sa autizmom kao i lica sa drugim smetnjama, kako bi se uradila nacionalna strategija za ove osobe;
4. Odbor zadužuje Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo rada i socijalnog staranja i Ministarstvo prosvjete da se formira nacionalni centar za osobe sa autizmom; i
5. Odbor preporučuje Ministarstvu zdravlja da obezbijedi uslove za liječenje osoba sa autizmom.

Pored zaključaka usvojenih prošle godine, članovi Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje su na 85. sjednici usvojili još jedan zaključak, koji glasi:

1. Nadležni organi koji su obuhvaćeni ovim zaključcima se obavezuju da, do 20. aprila 2015. godine obavijeste Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje o stepenu njihove realizacije.

Sjednica je završena u 11 sati i 15 minuta.

Sekretarka Odbora
Snežana Kaluđerović

Predsjednik Odbora
Zoran Jelić